

Bühen hercime.
Serim gönderilip
yazdırılmak üzere
5 tir.

N° 17

A. Meillet,

Linguistique historique et
Linguistique générale, 2e éd.

Şeyh Muhiî Hercimî

C. II

C. II

5^{ve} Son.

a. Le développement des langues (s. 70-83)

b. Linguistique et anthropologie (s. 84-89)

c. Sur les effets des changements de langue (s. 108-112)

d. Sur l'état actuel de la grammaire comparée (s. 160-168)

ŞERİF HULUSİ, DİL BİLİMİ VE ANTOINE MEILLET

Bilal ÇAKICI

Bu yazıda Türk Dil Kurumu etütleri* arasında bulunan Fransız dil bilimci Antoine Meillet'nin (d. 1866 - ö. 1936) *Linguistique Historique et Linguistique Générale* adlı eserinin, edebiyat araştırmacısı ve çevirmen kimliğiyle tanınan Şerif Hulusi (d. 1910 - ö. 1971) tarafından yapılan çevirisi tanıtılmış ve söz konusu eserdeki makalelerden biri olan “Dil İlmi ve Antropoloji” (Linguistique et anthropologie) başlıklı makalenin yeni harflere aktarılmış metni sunulmuştur.

Meillet'nin 1905-1936 yılları arasında kaleme aldığı söz konusu eserinin Türkçeye çevirisi; 2'si konuşma, 16'sı makale olmak üzere, genel dil bilimi hakkındaki 18 yazılı bir seçkiden oluşmaktadır. Çevirinin Türk Dil Kurumuna ne zaman teslim edildiği bilinmemektedir. Seçkide yer alan “Dillerin Akrabalığı Meselesinde Kelime Serveti” (Le vocabulaire dans la question des parentés de langues) başlıklı makalenin yayın tarihinin Meillet'nin ölüm yılı olan 1936 olması, Şerif Hulusi'nin söz konusu çeviriyi 1940'lı yıllarda yaptığını işaret etmektedir.

Muhtemelen Şerif Hulusi'nin kendi el yazısıyla ve rik'a olarak yazılan çeviride özellikle makalelerin Fransızca asıllarından birebir alıntılanan bölümlerde ve dipnotlarda [Latin kökenli] yeni Türk alfabesi de tercih edilmiştir. Çeviri 230+23 sayfadır.

Çeviride yer alan yazılar, özgün adları ve çevirideki karşılıklarıyla şöyledir:

1) L'état actuel des études de linguistique générale (Umumi Dil İlmi Tetkiklerinin Bugünkü Hâli)

* Türk Dil Kurumu Kütüphanesi 37 (eski numara: 17) numaralı etüt.

Konuşma: Collège de France'da 13 Şubat 1906 tarihinde verilen Muka-yeseli Gramer Kursu açış dersi.

2) Meillet, Antoine (1913), "Sur la méthode de la grammaire comparée", *Revue de métaphysique et de morale*, p. 1-15. (Mukayeseli Gramerin Usulü Hakkında)

3) Note sur une difficulté générale de la grammaire comparée (Muka-yeseli Gramerin Umumi Bir Güçlüğü Hakkında Not)

Konuşma: M. Michel Bréal'in Institut'ye aza seçilişinin 25'inci yıl dönü-mü münasebetiyle.

4) Antoine Meillet (1918), "Linguistique historique et linguistique générale", *Scientia (Rivista di scienza)*, vol. IV, n° VIII. (Tarihî Dil İlmi ve Umumi Dil İlmi)

5) Antoine Meillet "Convergence des développements linguistiques", *Revue philosophique*, t. LXXXV, n° de février 1918. (Dil İnkişaflarının Gaye-de İştirakleri)

6) Antoine Meillet (1914), "Le problème de la parenté des langues", *Scientia (Rivista di scienza)*, vol. XV, n° XXXV-3. (Dillerin Akrabalığı Meselesi)

7) Antoine Meillet, "Les parentés de langues", *Extrait du Bulletin de la Société de linguistique*, XXI (n° 66), p. 9 et suiv. (Dillerin Akrabalıkları)

8) Antoine Meillet (1911), "Différenciation et unification dans les lan-gues", *Scientia (Rivista di scienza)*, vol. IX, V, XVIII, 2. (Dillerde Farklılaşma ve Birleşme)

9) Antoine Meillet (1912), "L'évolution des formes grammaticales", *Scientia (Rivista di scienza)*, vol. XII, n° XXVI, 6. (Gramer Şekillerinin Tekâmülü)

10) Antoine Meillet (1905-1906), "Comment les mots changent de sens", *Extrait de l'Année sociologique*. (Kelimeler Manalarını Nasıl Değiştirirler?)

11) Antoine Meillet (1923), "Le caractère concret du mot", *Journal de Psychologie*, p. 246 sq. (Kelimenin Müşahhas Vasfı)

12) Antoine Meillet, "Le vocabulaire dans la question des parentés de langues", *Article inédit* (mai 1936). (Dillerin Akrabalığı Meselesinde Kelime Serveti)

13) Antoine Meillet (1928), “Sur le degré de précision qu’admet la définition de la parenté linguistique”, *Festschrift C. Meinhof*, p. 444 sq. (Dillerin Akıbalığı Tarifinin Dakikiyeti Derecesi Hakkında)

14) Antoine Meillet (1924), “Introduction à la classification des langues”, *Ces pages forment l’introduction du volume sur Les Langues du monde*, Paris. (Dillerin Tasnifine Giriş)

15) Antoine Meillet (1929), “Le développement des langues”, Paris, *Bloud et Gay*, p. 119 sq. (Dillerin İnkişafı)

16) Antoine Meillet (1933), “Linguistique et anthropologie”, *L’Anthropologie*, t. XLIII, p. 41 sq. (Dil İlmi ve Antropoloji)

17) Antoine Meillet (1932), “Sur les effets des changements de langue”, *Scientia*, p. 91 sq. (Dil Değişmelerinin Neticeleri Hakkında)

18) Antoine Meillet (1932), “Sur l’état actuel de la grammaire comparée”, *Revue de synthèse*, p. 3 sq. (Mukayeseli Gramerin Bugünkü Hâli Hakkında)

Çeviri, yeni harflere aktarılırken ihtiyaç görüldüğü durumlarda makalelerin Fransızca asıllarından yararlanılmış, böylece çeviride dikkati çeken cümle bozuklukları giderilmeye çalışılmış; bozuklukları gideren bu tür ilaveler köşeli ayraç içerisinde gösterilmiştir. Yeni harflere aktarmada mümkün olduğunca Türk Dil Kurumunun *Yazım Kılavuzu* esas alınmış, bugün karşılığı olmayan kimi Farsça tamlamaların aslına uygun olarak yazılmasına çalışılmıştır. Söyleyiş ve anlam karışıklığına neden olabileceği düşünülen *şe’niyet*, *mu’tâ* gibi Arapçadan alıntı kelimelerde ayın ve hemzeler kesme işaretiyle, uzunluklar düzeltme işaretiyle gösterilmiştir. *İnkita*, *mısra* gibi sonu ayınla biten kelimeler, ünlü ile başlayan bir ek aldığımda ise *mısraı*, *inkitai* biçimindeki yazım tercih edilmiştir.

Yüzyılın başında Fransızda yapılan dil bilimi alanındaki çalışmaları ve Türk Dil Kurumunun bu çalışmaları yakından takip ettiğini gösteren bu etütte bulunan listesini verdiğimiz makale ve konuşmaların tamamı yeni harflere aktarılmıştır. En kısa zamanda yayımlanması düşünülen bu çalışmadan “Dil İlmi ve Antropoloji” başlıklı yazının yeni harflere aktarılmış hâli örnek olarak sunulmuştur.

Bilindiği gibi Antoine Meillet’in iki ciltlik *Linguistique historique et linguistique générale* adlı kitabının birinci cildi 1921, ikinci cildi ise 1936’da yayımlanmıştır. Dolayısıyla ilk olarak “Linguistique et anthropologie” başlığıyla *L’Anthropologie* dergisinde 1933’te [C. 43, s. 41-46] yayımlanan makale, söz konusu kitabın ikinci cildine [s. 84-89] girmiştir.